

NATUUR IN DE GEMEENTE

Onderzoek naar de inzet van Zuid-Hollandse gemeenten voor natuur

Martha Stofmeel

Onderzoek in opdracht van Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland

Begeleider:
Susanne Kuijpers

September 2019

Samenvatting

In dit onderzoek is er een overzicht gemaakt van de inzet van gemeenten in Zuid-Holland op het gebied van natuur. Doormiddel van schriftelijke enquêtes zijn de gemeenten aan de hand van dertien criteria bevraagd op hun beleid en uitvoerende activiteiten op het gebied van natuur. Met vier gemeenten is op basis van hun antwoorden op de enquêtevragen tevens een verdiepend interview gehouden.

Uit de interviews en enquêtes blijkt de Zuid-Hollandse gemeenten zich op verschillende manieren inzetten voor natuur en biodiversiteit. De meeste gemeenten (95%) geven aan groenstructuren zoals bermen of oevers ecologische te beheren, al geldt dit dan vaak niet voor álle groenstructuren die die gemeente in beheer heeft. Ook geven de meeste gemeenten (97%) aan op een manier burgers en/of natuurorganisaties te betrekken bij het groen- en natuurbeleid. Het is opvallend dat veel gemeenten (89%) aangeven snippergroen aan particulieren te verkopen. Daarbij gaat het vaak wel om specifiek snippergroen dat bijvoorbeeld niet aansluit bij de groenstructuur binnen de gemeenten. Ook valt op dat meer dan de helft van de gemeenten geen natuurwaarden monitort en geen zicht heeft op de strikt beschermde natuurwaarden binnen de gemeentegrenzen, Daardoor kunnen zij naar verwachting hun wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening niet goed uitoefenen.

In zijn algemeenheid valt op dat grotere en stedelijke gemeenten zich actiever in lijken te zetten voor natuur dan meer landelijke en kleine gemeenten. Ook lijken gemeenten met veel natuur in de nabije omgeving minder prioriteit te geven aan het beschermen en versterken van natuur binnen de gemeentegrenzen. In de interviews gaven diverse gemeenten aan zorgen te hebben over het behoud van groen en natuur binnen de gemeente vanwege de woningbouwopgave.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Introductie.....	4
1.1 Taakverdeling natuurbeleid	4
1.2 Onderzoeksvragen.....	5
2. methode	6
3. Resultaten.....	8
3.1 Resultaten Enquête	8
3.2 Resultaten Interviews.....	15
4. Conclusies en discussie.....	17
Literatuurlijst	22
Bijlagen	23

1. Introductie

De provincie Zuid-Holland bestaat uit 52 gemeenten en is de dichtstbevolkte provincie van Nederland. Ongeveer 7 procent van het totale oppervlak van Zuid-Holland bestaat uit natuur. Een groot deel hiervan is in bezit en beheer bij terreinbeherende natuurorganisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap. Naast deze beschermde natuurgebieden zijn echter ook andere gronden van groot belang voor het beschermen en versterken van biodiversiteit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan tuinen, landbouwgebied, bermen, oevers, parken en recreatiegebieden, maar ook zelfs gebouwen. Voor een deel hebben gemeenten invloed op de inrichting en het beheer van deze ruimte en gemeenten zijn dan ook één van de spelers die een bijdrage kunnen leveren aan het beschermen en herstellen van biodiversiteit.

Het rijk heeft in 2014 de uitvoering van het natuurbeleid officieel doorgegeven aan de provincies en ook de gemeenten hebben een aantal wettelijke taken en verantwoordelijkheden. De formele wettelijke taken die gemeenten hebben op het gebied van natuur zijn beperkt. Dit betekent echter niet dat de gemeenten niet belangrijk zijn voor natuur en biodiversiteit. Via hun eigen beleid en bijvoorbeeld het beheer van eigen gronden kunnen zij van grote betekenis zijn voor natuur buiten de beschermde natuurgebieden.

1.1 Taakverdeling natuurbeleid

Het rijk, de provincie en de gemeenten hebben allemaal verschillende taken op het gebied van natuur en landschap. Het rijk stelt de doelen voor het natuurbeleid vast en moet er voor zorgen dat voldaan wordt aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Het rijk moet aan de EU verantwoording afleggen, ondanks dat de uitvoering van het natuurbeleid grotendeels in handen is van de provincies. Het rijk is dus nog steeds de eindverantwoordelijke voor natuur en zorgt voor wettelijke natuurbescherming en het nakomen van internationale afspraken. (Rijksoverheid, z.d.). Het planbureau voor de Leefomgeving heeft ook een aantal wettelijke taken zoals het eens in de vier jaar uitbrengen van een natuurverkenning (PBL, 2012).

De provincie is vrijwel volledig verantwoordelijk voor het uitvoeren van het natuurbeleid. Zij heeft daarbij de volgende taken:

- Het opstellen van een natuurvisie;
- Het invulling geven aan actieve soortenbescherming om een gunstige staat van instandhouding te behouden of te realiseren;
- Monitoring en verslaglegging;
- Het aanwijzen van de gebieden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Het verlenen van ontheffingen en vrijstellingsregelingen voor beschermde soorten.

Daarnaast kan de provincie desgewenst programma's opstellen. Dit zijn pakketten van maatregelen die bijvoorbeeld bedoeld zijn om de gunstige staat van instandhouding van een bepaalde soort of groep van soorten te bereiken. Ook kan de provincie bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen aanwijzen.

De gemeente heeft een aantal wettelijk vastgelegde taken op het gebied van natuur en biodiversiteit. Deze hebben betrekking op het afgeven van een omgevingsvergunning. De gemeente is verantwoordelijk voor het verstrekken van informatie aan de initiatiefnemer en het adviseren of er ecologisch onderzoek nodig is. Dit is het geval indien er mogelijk sprake is van de aantasting van beschermde soorten, hun vaste rust- en verblijfsplaatsen of hun leefgebied. Vervolgens toetst de gemeente de aanvraag op volledigheid en beslist de gemeente of een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb) noodzakelijk is en vraagt deze aan bij het bevoegd gezag als dat het geval is. Als

er een Vvgb aangevraagd is dan is het de taak van het bevoegd gezag (vaak de provincie) om de natuurtoets uit te voeren en te beslissen of de vergunning mag worden afgegeven. Als er geen Vvgb nodig blijkt te zijn, dan verleent de gemeente de omgevingsvergunning aan de initiatiefnemer. De gemeente is daarna ook nog verantwoordelijk voor het controleren en handhaven van de werkzaamheden (Alterra, 2016).

Om goed te kunnen beoordelen of een natuurtoets nodig is, is het belangrijk dat een gemeente over de juiste kennis beschikt, zoals de aanwezigheid van beschermde soorten en hun leefgebied. Doordat deze kennis vaak ontbreekt worden er maar weinig Vvgb procedures aangevraagd (Alterra, 2013). De gemeenten geven zelf ook aan dat ze niet genoeg kennis, capaciteit en gegevens hebben om een goede beoordeling te maken (Alterra, 2016).

Naast hun wettelijke taken kunnen gemeenten nog veel meer doen aan natuur en biodiversiteit. Zo kunnen gemeenten het openbaar groen op een ecologische manier beheren, denk bijvoorbeeld aan ecologisch bermbeheer. Ook kunnen ze burgers stimuleren om meer aan natuur te doen door middel van educatie en voorlichting, het verstrekken van subsidies en vergoedingen of door middel van het faciliteren van burgerinitiatieven. Al deze extra inzet die de gemeenten op het gebied van natuur kunnen leveren, kan bijdragen aan het versterken van de biodiversiteit, het betrekken van bewoners bij hun leefomgeving en het vergroenen van de stad.

Het is erg belangrijk dat de gemeenten bijdragen aan het versterken van de biodiversiteit aangezien deze fors achteruit is gegaan. Uit het recent uitgekomen global assessment rapport van de Verenigde Naties (IPBES) blijkt dat wereldwijd ongeveer 1 miljoen van de soorten met uitsterven worden bedreigd en dat er meer inspanning nodig is om dit te stoppen (WUR, 2019). In Nederland is hiervoor het Deltaplan Biodiversiteitsherstel opgezet waarin grondgebruikers worden gestimuleerd om bij te dragen aan het herstel van de biodiversiteit (Samen voor biodiversiteit, 2018). Het is dus erg belangrijk dat gemeenten hier ook een rol inspelen en bijdragen aan het herstel van de biodiversiteit.

1.2 Onderzoeksvragen

Het is voor de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) waardevol om zicht te krijgen op wat gemeenten kunnen doen op het gebied van natuur en wat zij op dit moment op dit vlak al doen. Door dit in beeld te brengen kunnen gemeenten elkaar inspireren en van elkaar leren en kunnen gemeenten die nog weinig doen op het gebied van natuur gestimuleerd worden om zich hier extra voor in te gaan zetten. De NMZH heeft daarom opdracht gegeven om onderzoek te doen aan de hand van de volgende vragen:

Hoofdvraag:

- Hoe dragen Zuid-Hollandse gemeenten bij aan het versterken van natuur en biodiversiteit?

Deelvragen:

- Hebben de gemeenten eigen beleid op het gebied van natuur?
- Hoe betrekken de gemeenten de burgers bij het natuur/groenbeleid en beheer?
- Hoe houden de gemeenten bij het beheer van groen(gebieden) rekening met natuur?
- Monitoren de gemeenten de aanwezigheid en de ontwikkeling van flora en fauna binnen de gemeentegrenzen?
- Hoe geven de gemeenten invulling aan hun taken vanuit de Wet natuurbescherming (vergunningverlening)?
- Hoe en met wie werken de gemeenten samen op het gebied van natuur en biodiversiteit?
- Hoe belangrijk vinden de gemeenten de natuur en biodiversiteit in hun gemeente?

2. methode

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Er is hiervoor gekozen om van de gemeenten een zo volledig en breed mogelijk beeld te krijgen op het gebied van wat ze doen op het gebied van natuur. De hoofd- en deelvragen zijn beantwoord doormiddel van een schriftelijke (digitale) enquête en interviews.

Aan de hand van de opgestelde hoofd- en deelvragen zijn er dertien criteria opgesteld die gezamenlijk een beeld geven van de inzet van een gemeente op het gebied van natuur. Deze criteria zijn:

1. Beleid: Heeft de gemeente een natuurbeleidsplan, biodiversiteitsactieplan of iets soortgelijks waarin het beleid voor het beschermen en versterken van populaties van soorten dieren en planten vermeld staat?
2. Kennis over strikt beschermde soorten: Heeft de gemeente de strikt beschermde soorten (en eventueel in aanvulling daarop ook niet strikt beschermde soorten) die in de gemeente voorkomen in kaart gebracht?
3. Monitoring natuur: Worden de bestaande natuurwaarden in de gemeente gemonitord? Zo ja, welke soorten worden gemonitord?
4. Groenbeheer: Is het beheer van het groen in de gemeente gericht op het versterken van ecologische waarden (bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer waarbij minder vaak en gefaseerd gemaaid wordt)?
5. Uitbreiding natuurareaal: Heeft de gemeente plannen om haar natuur/ groenareaal uit te breiden?
6. Samenwerking natuurorganisaties: Wordt er actief samengewerkt met andere natuurorganisaties voor het beschermen van de natuur? Zo ja, welke organisaties?
7. Groene burgerinitiatieven: Faciliteert de gemeente groene burgerinitiatieven? Zo ja, hoeveel middelen en capaciteit stelt de gemeente hiervoor beschikbaar?
8. Natuureducatie: Stelt de gemeente middelen beschikbaar voor natuureducatie en voorlichting?
9. Kapvergunning: Is er een kapvergunning nodig in deze gemeente voor het kappen van een boom?
10. Omgang met snippergroen: Verkoopt de gemeente snippergroen?
11. Aanwezigheid stadsecoloog: Heeft de gemeente een stadsecoloog in dienst?
12. Subsidies natuurmaatregelen particulieren: Biedt de gemeente subsidies/vergoedingen voor particulieren die maatregelen nemen om hun eigen tuin te vergroenen (bijvoorbeeld via operatie Steenbreek)?
13. Aanwezigheid Tijdelijke Natuur: Hebben braakliggende terrein die in eigendom zijn van de gemeente de status van Tijdelijke Natuur (via een ontheffing of de gedragscode Tijdelijke Natuur)?

Er is deskresearch gedaan naar de formele wettelijke taken van de gemeenten. De criteria zijn gebruikt om de enquêtevragen op te stellen. De enquêtes zijn naar alle Zuid-Hollandse gemeenten gestuurd. Er zijn half-gestructureerde interviews gehouden met vier gemeenten. Deze geïnterviewde gemeenten zijn uitgekozen op basis van de resultaten van de enquêtes. De interviews zijn gebruikt voor verdere verdieping van de antwoorden die in de enquête gegeven werden en voor een toelichting aan de hand van concrete voorbeelden.

Door middel van SurveyMonkey is de enquête opgesteld en via e-mail naar alle 52 gemeenten van Zuid-Holland gestuurd. De volledige enquête is te vinden in bijlage I. Van 12 van de 52 gemeenten was een specifiek emailadres van een contactpersoon (bijvoorbeeld beleidsmedewerker groen of stadsecoloog) bekend om de enquête naar te sturen. Voor de andere 40 gemeenten zijn de enquêtes

naar het algemene emailadres gestuurd. Gedurende het onderzoek zijn de gegevens en e-mailadressen van de respondenten bijgehouden. Twee weken nadat de enquêtes verstuurd waren, is er een herinneringsmail verstuurd. Een week later is er met alle gemeenten die nog niet hadden gereageerd telefonisch contact opgenomen met de vraag of ze de enquête binnen een week nog zouden kunnen invullen.

Er is gekozen om half gestructureerde interviews te houden met open vragen om meer diepgang te geven aan de resultaten van de enquête. Voor elk interview is er van te voren een interviewguide opgesteld als leidraad, maar hier kon ook van worden afgeweken en de vragen zijn ook niet altijd in dezelfde volgorde gesteld. Voor de interviews zijn er vier gemeenten gekozen op basis van de antwoorden die in de enquête werden gegeven. Er zijn twee gemeenten geïnterviewd die aangaven zich meer dan gemiddeld in te zetten voor natuur en een gemeente die juist duidelijk onder het gemiddelde zat. Daarnaast heeft er een interview met de gemeente Katwijk plaatsgevonden omdat deze gemeente de enquête twee keer had ingevuld met verschillende antwoorden. De gemeente is van te voren gevraagd of het interview mocht worden opgenomen. De opnames zijn gebruikt voor het achteraf uitwerken van de interviews waardoor tijdens het interview alle aandacht uit kon gaan naar het gesprek. De meest belangrijke en opvallende antwoorden van de interviews zijn samengevat en opgenomen in de resultaten.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête en de interviews besproken. De resultaten van de enquête worden per onderwerp / vraag toegelicht. De resultaten van de interviews worden per geïnterviewde gemeenten weergegeven.

3.1 Resultaten Enquête

Respons

In totaal hebben 38 van de 52 gemeenten van Zuid-Holland de enquête ingevuld. De response-rate is dus 73 procent.

Natuurbeleidsplan

Bij de eerste enquête vraag over een natuurbeleidsplan hebben 12 gemeenten aangegeven dat ze een beleidsplan hebben en 26 dat ze dat niet hebben. Veel van de gemeenten die geen beleidsplan hebben geven wel aan een groenbeheer of -beleidsplan te hebben waar natuur en ecologie in verwerkt zijn. Sommige gemeenten geven ook aan dat ze nog een beleid aan het ontwikkelen zijn zoals bijvoorbeeld de gemeente Hoeksche Waard. Deze gemeente is een fusiegemeente en bestaat pas sinds 1 januari 2019 en is dus nog bezig met het ontwikkelen van beleid. De gemeenten geven in de toelichting aan hoe het beleidsplan heet indien zij dit hebben en daaruit blijkt dat de gemeenten een natuurbeleidsplan (of iets soortgelijks) op verschillende manieren invulling geven. Voorbeelden hiervan zijn een natuurwaardenkaart, een groenstructuurplan, een bomenbeleidsplan, een omgevingsvisie en een stedelijk ecologisch structuurplan.

	Ja	Nee
Heeft de gemeente een natuurbeleidsplan?	12 (32%)	26 (68%)

Tabel 1: Natuurbeleidsplan

Stadsecoloog

Bij de tweede vraag, "Heeft de gemeente een stadsecoloog in dienst?", gaven 9 gemeenten aan dat ze dit hadden en 29 dat ze dit niet hadden. De gemeenten met een stadsecoloog in dienst zijn vaak de stedelijke gemeenten en de grotere gemeenten met een hoog inwoneraantal die een grotere gemeentelijke organisatie hebben. Opvallend is dat er ook een aantal kleinere steden en minder stedelijke gemeenten een stadsecoloog hebben zoals Hellevoetsluis, Schiedam en Rijswijk.

	Ja	Nee
Heeft de gemeente een stadsecoloog in dienst?	9 (24%)	29 (76%)

Tabel 2: Stadsecoloog

Uitbreiding natuurareaal

Op de derde vraag over het uitbreiden van het natuurareaal heeft 50% van de 38 gemeenten geantwoord wel te willen uitbreiden en hier ook plannen voor te hebben en de andere 50% niet. Eén van de plannen voor uitbreiding van het natuurareaal is van de gemeente Midden-Delfland die een weidevogelkerngebied gaat aanleggen. De gemeente Kaag en Braasem gaat vier tiny forests aanleggen rondom scholen en de gemeente Goeree-Overflakkee gaat natuur aanleggen in een pilot wonen in de natuur waarbij de eigenaren van de woningen gezamenlijk beheerder en eigenaar van deze natuur zijn. Als de gemeente geen plannen voor uitbreiding heeft, dan zijn ze wel vaak bezig

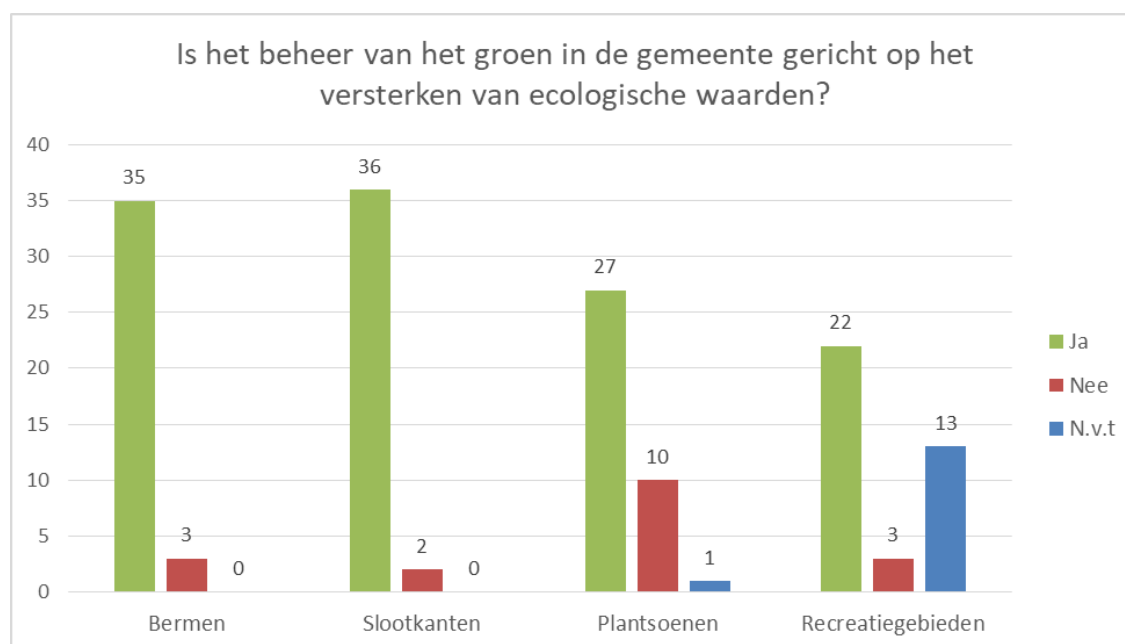
met vergroening van de gemeente. De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht gaat bijvoorbeeld 500 nieuwe bomen aanplanten en de gemeente Papendrecht gaat het areaal aan natuurvriendelijk beheerd gras vergroten.

	Ja	Nee
Heeft de gemeente plannen om het areaal aan natuur- en recreatiegebieden uit te breiden?	19 (50%)	19 (50%)

Tabel 3: Uitbreiding natuurareaal

Beheer groenstructuren

De vierde vraag ging over het ecologisch beheer van het groen zoals bermen, slootkanten, plantsoenen en recreatiegebieden. Zoals in figuur 1 te zien is, worden de bermen en de slootkanten het vaakst ecologisch beheerd. Slechts drie respectievelijk twee gemeenten gaven aan deze structuren niet ecologisch te beheren. Sommige gemeenten gaven in de toelichting wel aan niet alle bermen of slootkanten ecologisch te beheren. Bij de plantsoenen werd 27 keer aangegeven dat ze wel ecologisch worden beheerd, 10 keer dat ze niet ecologisch worden beheerd en een keer N.v.t. aangegeven. De recreatiegebieden worden het minst vaak ecologisch beheerd, 22 gemeenten gaven aan dit te doen, 3 gemeenten doen dit niet en 13 gemeenten hebben N.v.t. geantwoord. Als toelichting en beschrijving van de maatregelen die worden genomen, geven veel van de gemeenten aan gefaseerd te maaien, ecologisch de bermen te beheren, natuurvriendelijke oevers aan te leggen en inheemse (insectvriendelijke) soorten aan te planten.

Figuur 1: Mate waarin groenstructuren door gemeenten ecologisch beheer worden.

Tijdelijke Natuur

Van de 38 gemeenten hebben alleen Delft, Lansingerland en Zuidplas aangegeven dat ze Tijdelijke Natuur hebben. Tijdelijke Natuur is een juridisch concept waarbij terreineigenaren vooraf toestemming krijgen om beschermde soorten van braakliggende terreinen te verwijderen als de definitieve bestemming gerealiseerd wordt onder de voorwaarde dat de natuur hier eerst tenminste een jaar haar gang heeft mogen gaan. De gemeente Rijswijk geeft aan wel Tijdelijke Natuur te realiseren, maar zonder de formele juridische status (via een ontheffing of gedragscode). Andere

gemeenten geven aan dat ze wel Tijdelijke Natuur zouden willen gaan toepassen of dat dit niet mogelijk is omdat ze hier geen geschikte braakliggende terreinen voor hebben. Opvallend is wel is dat de gemeente Lansingerland aangeeft dat er voor enkele terreinen sprake is van een formele status van tijdelijke natuur (via een ontheffing of de gedragscode) terwijl er aan deze gemeente (of een terreineigenaar in deze gemeente) nooit ontheffingen Tijdelijke Natuur verleend zijn of meldingen m.b.t. de gedragscode gedaan zijn.

	Ja	Nee
Hebben braakliggende terrein die in eigendom zijn van de gemeente de status van Tijdelijke Natuur (via een ontheffing of de gedragscode Tijdelijke Natuur)?	3 (8%)	35 (92%)

Tabel 4: Tijdelijke natuur

Verkoop snippergroen

Van de 38 gemeenten hebben maar vier gemeenten aangegeven geen snippergroen te verkopen. Veel gemeenten die wel aangeven snippergroen te verkopen, lichten toe dat ze alleen snippergroen verkopen als dit niet bijdraagt aan de groenstructuur als geheel. De gemeente Den Haag verkoopt bijvoorbeeld alleen snippergroen van maximaal 30 vierkante meter.

	Ja	Nee
Verkoopt de gemeente snippergroen?	34 (89%)	4 (11%)

Tabel 5: Snippergroen

Kapvergunningen

Vier gemeenten gaven aan dat voor het kappen van een boom bij hen geen kapvergunning hoeft te worden aangevraagd. Wel geven veel gemeenten aan dat een kapvergunning alleen nodig is voor beschermde en waardevolle bomen. Veel gemeenten zoals Hendrik-Ido-Ambacht en Papendrecht werken met een groene kaart systeem waarop alle bomen staan waarvoor een kapvergunning nodig is. In Wassenaar is voor elke boom een kapvergunning nodig als de diameter groter is dan 10 cm is en de lengte boven de 130 cm is.

	Ja	Nee
Is er een kapvergunning nodig in deze gemeente voor het kappen van een boom?	34 (89%)	4 (11%)

Tabel 6: Kapvergunning

Monitoring natuurwaarden

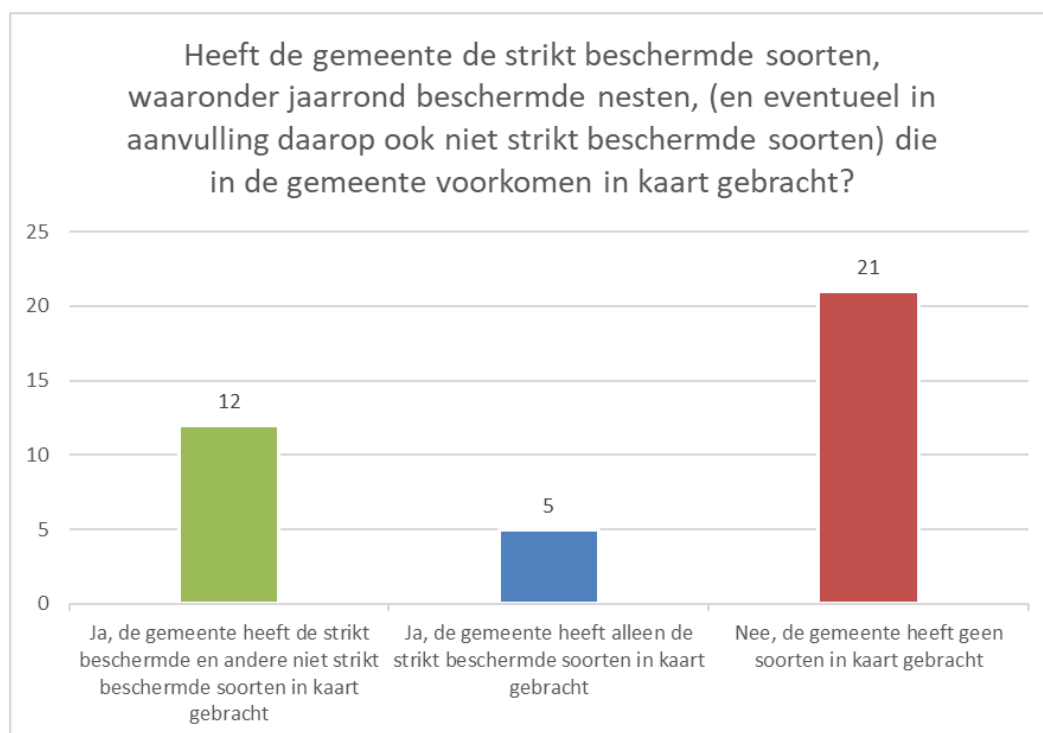
Bij de vraag of de bestaande natuurwaarden worden gemonitord hebben twintig gemeenten aangegeven dit niet te doen en achttien gemeenten gaven aan dit wel te doen. De soorten die vooral door de gemeenten worden gemonitord zijn (weide)vogels, vleermuizen en verschillende insecten. Diverse gemeenten geven ook aan dat ze verschillende planten monitoren zoals orchideeën. Sommige gemeenten zoals Oegstgeest en de Krimpenerwaard laten het monitoren (deels) uitvoeren door de lokale vrijwilligersgroepen zoals natuurorganisaties of vogelwerkgroepen.

	Ja	Nee
Worden de bestaande natuurwaarden die voorkomen buiten de beschermde natuurgebieden in de gemeente gemonitord?	18 (47%)	20 (53%)

Tabel 7: Monitoring natuurwaarden

Strikt beschermde soorten in kaart

Van de 38 gemeenten geven twaalf gemeenten aan dat ze de strikt beschermde soorten en andere niet strikt beschermde soorten in kaart hebben gebracht. Vijf gemeenten geven aan alleen de strikt beschermde soorten in kaart te hebben gebracht en 21 gemeenten geven aan geen soorten in kaart te brengen. De gemeente Barendrecht geeft aan samen met de gemeenten Albrandswaard en Ridderkerk een natuurwaardenkaart te hebben en de gemeente Leiderdorp geeft aan de soorten in kaart te brengen via hun natuurmeetnet.

Figuur 2: Strikt beschermde soorten in kaart

Samenwerking natuurorganisaties

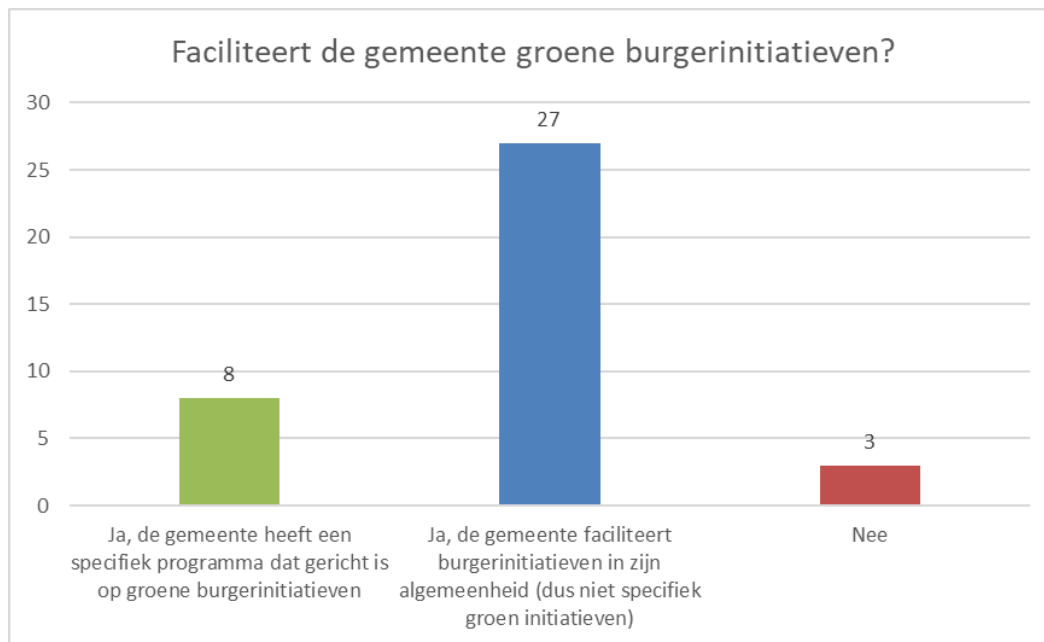
Alle gemeenten, behalve de gemeente Midden-Delfland, geven aan samen te werken met andere organisaties. Hierbij noemen de gemeenten veel lokale organisaties zoals groene stichtingen en natuur- en vogelwachten, maar ze werken ook wel samen met grotere organisaties zoals Staatsbosbeheer, IVN, KNNV, Natuurmonumenten en Zuid-Hollands landschap.

	Ja	Nee
Wordt er samengewerkt met lokale natuurorganisaties?	37 (97%)	1 (3%)

Tabel 8: Samenwerking natuurorganisaties

Groene burgerinitiatieven

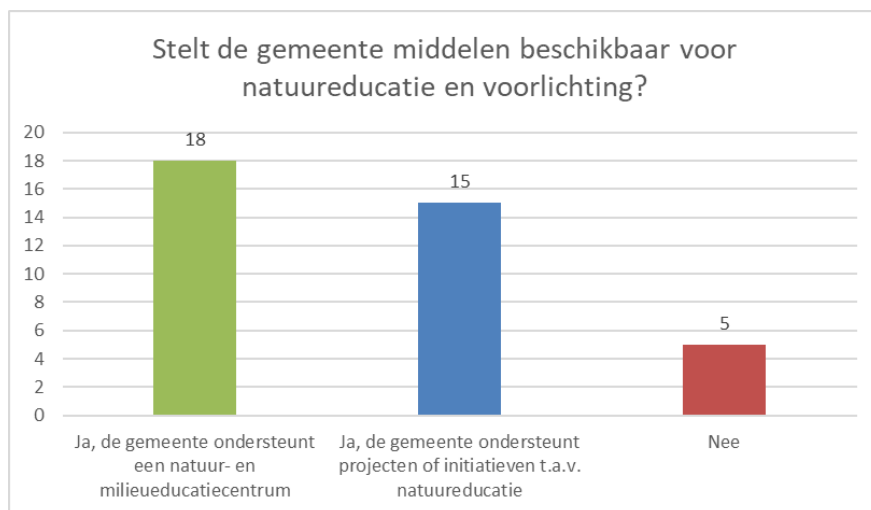
Bij de vraag of de gemeente groene burgerinitiatieven faciliteert, geven acht gemeenten aan een specifiek programma gericht op groene burgerinitiatieven te hebben, 27 gemeenten geven aan burgerinitiatieven in het algemeen te faciliteren en drie gemeenten geven aan geen burgerinitiatieven te faciliteren. Zowel Voorburg als Wassenaar hebben een specifiek programma gericht op groene burgerinitiatieven genaamd 'Meedoen met groen'. Ook Gouda heeft een specifiek programma voor groene burgerinitiatieven genaamd 'Groen-moet-je-doen'. De gemeenten Kaag en Braasem en Waddinxveen geven aan burgerinitiatieven in zijn algemeenheid te faciliteren (dus niet specifiek groene burgerinitiatieven) en zijn daarnaast bezig met adoptiegroen.

Figuur 3: Groene burgerinitiatieven

Natuur- en milieueducatie

Achttien van de 38 gemeenten geeft aan een natuur- en milieueducatiecentrum te ondersteunen, vijftien gemeenten ondersteunen projecten of initiatieven t.a.v. natuureducatie en vijf gemeenten geven aan geen middelen beschikbaar te hebben voor natuureducatie en voorlichting. Sommige gemeenten geven hier invulling aan door het faciliteren van de huisvesting van een natuur- of milieueducatiecentrum. Andere gemeenten zorgen voor lessen op basisscholen en de gemeente Den Haag heeft zelfs een eigen afdeling natuur- en milieueducatie.

Figuur 4: Natuur- en milieueducatie

Subsidies initiatieven particulieren

Bij de vraag of de gemeente financiële middelen via subsidies/vergoedingen beschikbaar stelt aan particulieren die maatregelen nemen om hun eigen tuin te vergroenen, geven veertien gemeenten aan hier subsidies/vergoedingen voor te bieden en 24 geven aan dit niet te doen. Sommige gemeenten die aangeven geen subsidies/vergoedingen te bieden, geven wel aan bij Operatie Steenbreek te zijn aangesloten. Ook een aantal gemeenten die wel aangeven subsidies/vergoedingen aan particulieren beschikbaar te stellen verwijzen hierbij naar Operatie Steenbreek. Operatie Steenbreek is een initiatief waarbij samengewerkt wordt met gemeenten, bedrijven en organisaties om stenen en tegels te vervangen door planten. In veel gevallen lijken subsidies of vergoedingen voor vergroening gekoppeld te zijn aan klimaatadaptatie en dus niet strikt aan alleen biodiversiteitsdoelen.

	Ja	Nee
Biedt de gemeente subsidies/vergoedingen voor particulieren die maatregelen nemen om hun eigen tuin te vergroenen?	14 (37%)	24 (63%)

Tabel 9: Subsidies initiatieven particulieren

Totaalbeeld resultaten enquêtes

Tabel 10 geeft een samenvatting weer van de resultaten van de enquêtevragen. Dit betreft alleen de antwoorden op de meerkeuzevragen, de eventuele toelichtingen op de antwoorden zijn hier buiten beschouwing gelaten. De gemeente Delft heeft het vaakst een positief antwoorden gegeven op de verschillende vragen naar de verschillende mogelijkheden waarop de gemeente zich in zou kunnen zetten voor natuur, gevolgd door gemeente Dordrecht. De gemeenten Hardinxveld-Giessendam, Katwijk, Krimpenerwaard en Wassenaar hebben het minst vaak een positief antwoord gegeven.

Gemeente	Natuurbeleidsplan	Stadsecoloog	Uitbreiding groen	Beheer bermen	Beheer slootkanten	Beheer plantsoenen	Tijdelijke Natuur	Verkoop snippergroen	Kapvergunning nodig	Monitoring natuur	Beschermde soorten in kaart	Samenwerking natuurorganisaties	Groene burgerinitiatieven	Financiering natuureducatie	Groene subsidies particulieren
Alblasserdam	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Barendrecht	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Brielle	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Capelle aan den IJssel	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Delft	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Den Haag	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	N.v.t.	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Dordrecht	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Goeree-Overflakkee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Gouda	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hardinxveld-Giessendam	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee
Hellevoetsluis	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Hendrik-Ido-Ambacht	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Hoeksche Waard	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Kaag en Braassem	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja
Katwijk	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Katwijk	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Krimpen aan den IJssel	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Krimpenerwaard	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Lansingerland	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Leiderdorp	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Midden-Delfland	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
Nieuwkoop	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Noordwijk	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja
Oegstgeest	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Papendrecht	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Rijswijk	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Rotterdam	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Schiedam	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Teylingen	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Vlaardingen	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Voorschoten en wassenaar	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee
Waddinxveen	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja
Wassenaar	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee
Westland	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Westvoorne	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
Zoetermeer	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Zuidplas	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee

Tabel 10: Samenvatting resultaten enquête

3.2 Resultaten Interviews

Er zijn in totaal vier gemeenten geïnterviewd, de gemeenten Delft, Dordrecht, Krimpenerwaard en Katwijk. Deze gemeenten zijn uitgekozen op basis van de resultaten van de enquête. De interviews zijn gebruikt om de in de enquête gegeven antwoorden uit te diepen en nader in te gaan op concrete maatregelen die de gemeente neemt op het gebied van natuur en biodiversiteit. In deze paragraaf zullen de belangrijkste bevindingen uit de interviews naar voren worden gebracht. De interviews zijn over een tijdsspan van twee weken afgenomen. De interviews zijn vaak op locatie afgenomen, met de gemeente Katwijk is het interviews telefonisch tot stand gekomen. Op verzoek zijn de uitgewerkte interviews ter controle toegestuurd.

Interview Dordrecht

Het eerste interview is gehouden met de gemeente Dordrecht, met een adviseur groenbeleid en een teamleider groen en spelen. De gemeente Dordrecht is uitgekozen voor een interview omdat ze volgens de enquête relatief actief zijn op het gebied van inzet voor natuur en biodiversiteit. Tijdens het interview werd verteld dat de gemeente de groene gebieden al vaak ecologisch beheert en waar dit niet het geval is wel wordt gewerkt aan het veranderen daarvan. Het ecologisch beheer wordt voornamelijk uitgevoerd door de lokale natuur- en vogelwacht. Daarom wordt er ook nauw samengewerkt met de lokale natuur- en vogelwacht op het gebied van het beheren van de natuurgebieden, maar ook op het gebied van het delen van kennis en monitoring. De gemeente heeft zo dus een goed overzicht van waar de beschermde soorten zich bevinden en er wordt ook goed gemonitord. De gemeente is ook actief bezig met het verbinden van de verschillende groengebieden vanuit het centrum door de woonwijken naar de buitengebieden toe. Dit wordt de Dordtwijkzone genoemd en dit zijn de groene aders van de stad.

Op dit moment is de gemeente bezig om een nieuwe groenblauwe visie op te stellen vanuit de opgave die de gemeente heeft in het kader van woningbouw, duurzaamheid en groen. Door de woningopgave wordt de druk op de stad groter en wordt het ook een steeds grotere opgave om dit te combineren met natuur. De gemeente Dordrecht kijkt daarom naar manieren waarop woningbouw en natuur en biodiversiteit gecombineerd kunnen worden. Om dit mogelijk te maken wordt er binnen de gemeente met verschillende mensen met verschillende functies samengewerkt om alle belangen bij elkaar te brengen.

Interview Delft

Het tweede interview was met een stadsecoloog van de gemeente Delft. De gemeente Delft is uitgekozen voor een interview omdat Delft zich op basis van de enquête resultaten het meest inzet voor natuur. Zo worden in deze gemeente burgers nauw betrokken bij het natuurbeleid en staat de gemeente erg open voor ideeën van inwoners op het gebied van groen en natuur. De stadsecoloog is ook op social media goed bereikbaar en daarmee kan goed contact gelegd worden met de inwoners en worden zij makkelijk geïnformeerd.

Net als Dordrecht heeft ook Delft een woningopgave en moet de gemeente dit zien te combineren met natuur en biodiversiteit. De stad staat al redelijk volgebouwd en er is maar weinig ruimte voor uitbreiding van de groene gebieden. Wel heeft de gemeente een goed overzicht waar de beschermde soorten zich bevinden en er wordt bij bouwprojecten ook altijd goed gekeken of er beschermde soorten in de buurt zitten. De inwoners van Delft helpen hier aan mee door meldingen te doen van beschermde soorten. Binnen de gemeentelijke organisaties is de stadsecoloog de enige die echt actief dingen doet op het gebied van natuur en biodiversiteit.

Interview Krimpenerwaard

Het derde interview was met een beleidsmedewerker buitengebied van de gemeente Krimpenerwaard. De gemeente Krimpenerwaard is uitgenodigd voor een interview omdat uit de enquête bleek dat deze gemeente zich nog niet heel actief inzet voor natuur. De gemeente Krimpenerwaard is op dit moment erg druk met het realiseren van een gebied van 2.250 ha dat hoort bij het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit gebeurt in het agrarisch gebied en hiervoor zal er een meer natuur-inclusief grondgebruik nodig zijn. Hiervoor werkt de gemeente ook samen met veel andere partijen waarvan sommige ook andere belangen dan het natuurbelang hebben.

Op dit moment wordt binnen de gemeente het meeste groenbeheer nog op traditionele manier gedaan en worden de groenstructuren en -gebieden nog strak en netjes gehouden, maar de gemeente is bezig met het ontwikkelen van een nieuw groenbeleid. In dit nieuwe beleid zal de focus meer gaan liggen het ecologisch beheren van het groen. De gemeente is dus actief bezig met het maken van een omslag van traditioneel beheer naar ecologisch beheer. De inwoners hebben wel verschillende meningen over het groenbeheer. Zo willen sommigen juist dat het groen er allemaal strak en netjes uitziet en anderen willen juist dat er meer ecologisch wordt beheerd en meer gedaan wordt aan het versterken van de biodiversiteit. De vraag of er meer ecologisch beheerd kan worden wordt wel steeds vaker gesteld door inwoners en daar wordt met dit nieuwe beleid dus ook op ingespeeld.

Interview Katwijk

Het laatste interview betreft een telefonisch interview met een beleidsmedewerker van de gemeente Katwijk. De gemeente Katwijk was uitgenodigd voor een interview omdat de gemeente de enquête twee keer had ingevuld met verschillende resultaten en omdat uit de enquête bleek dat inzet van de gemeente voor natuur relatief beperkt lijkt te zijn. Een van de eerste dingen die de gemeente tijdens het interview aan de orde stelde, is dat de gemeenten erg weinig ruimte heeft voor openbaar groen en uitbreiding hiervan. Omdat de gemeente zo dicht bij zee ligt en omringd wordt door natuurgebieden, blijft er binnen de gemeentegrenzen weinig ruimte over. Omdat er al zoveel omliggende natuurgebieden zijn, is er ook vanuit de bewoners niet echt behoefte aan nog meer groen en natuur binnen de gemeente. Toch wil de gemeente wel natuur en groen combineren met woningbouw op een nieuw terrein waar gebouwd gaat worden, genaamd Nieuw Valkenburg. Omdat deze gemeente ook een woningopgave heeft wil zij graag natuur en woningbouw combineren.

De gemeente Katwijk geeft aan veel ruimte te bieden voor inspraak van bewoners wat betreft het groen- en natuurbeleid. Omdat er al zoveel omliggende natuurgebieden zijn, willen inwoners het gemeentelijke groen graag wat strakker en netter zien. De gemeente is wel bezig de groengebieden meer ecologisch te beheren en ze zijn ook bezig met het aanleggen van een tiny forest. Een tiny forest zou de buurt vergroenen en zal gebruikt worden voor natuurlessen voor de omliggende scholen.

4. Conclusies en discussie

In dit hoofdstuk zal er antwoord gegeven worden op de eerder genoemde onderzoeksvragen op basis van de resultaten en wordt een duiding van de resultaten gegeven. Ook zullen er nog wat algemene bevindingen worden toegelicht.

1. Hebben de gemeenten eigen beleid op het gebied van natuur?

Uit de enquête blijkt dat twaalf van de 38 gemeenten een eigen beleid hebben op het gebied van natuur, de overige gemeenten hebben dit niet. De meeste gemeenten hebben wel een groenbeleid en veel gemeenten die geen specifiek beleid voor natuur hebben, geven wel aan dat ecologie of natuur verwerkt is in het groenbeleid. Ook zijn diverse gemeenten bezig met het ontwikkelen van een natuurbeleid, namelijk de gemeenten Voorschoten, Hoeksche Waard, Schiedam, Krimpenerwaard en Hellevoetsluis. Circa een kwart van de gemeenten heeft aangegeven een stadsecoloog in dienst te hebben.

Het voordeel van specifiek beleid dat gericht is op het beschermen en versterken van natuur is dat hier in veel gevallen ook concrete ambities, prestatie indicatoren en/of budget aan gekoppeld zullen zijn, waardoor inzet op natuur niet te vrijblijvend blijft. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en het opstellen van Omgevingsvisies voor gemeenten is het, zeker voor gemeenten die nu geen natuurbeleid hebben, van belang dat natuur wel als onderwerp aan de orde komt in de integrale Omgevingsvisies.

2. Hoe betrekken de gemeenten de burgers bij het natuur/groenbeleid en beheer?

De gemeenten betrekken de burgers op veel verschillende manier bij het natuurbeheer. Vrijwel alle gemeenten werken op een manier samen met lokale natuurorganisaties. Wat betreft natuur- en milieueducatie zijn er vijf gemeenten die niks doen op dit gebied en zijn er slechts drie gemeenten die geen (groene) burgerinitiatieven faciliteren. Wel hebben maar acht gemeenten een programma voor specifiek groene burgerinitiatieven en doen veertien gemeenten iets aan subsidies voor het vergroenen van particuliere tuinen zoals Operatie Steenbreek. De gemeente Delft is opvallend actief in het betrekken van de burgers bij het natuur- groenbeleid. Dit doen ze bijvoorbeeld door op dit onderwerp makkelijk benaderbaar te zijn en veel informatie aan te reiken via social media. Het zou interessant zijn om in een vervolgonderzoek ook bij burgers en lokale natuurorganisaties na te gaan hoe zijn aankijken tegen de inzet van de gemeente op groenparticipatie en samenwerking. Daarbij zou kunnen worden nagegaan of bepaalde vormen van samenwerking of participatie leiden tot meer succes of tevredenheid van anderen.

3. Hoe houden de gemeenten bij het beheer van groen(gebieden) rekening met natuur?

Veel gemeenten geven aan hun groenstructuren ecologisch te beheren, al geldt dit dikwijls niet voor alle groenstructuren binnen de gemeente. Dit wordt onder andere gedaan door het aanleggen van natuurlijke oevers, gefaseerd maaien en de aanplant van inheemse plantensoorten. Dat veel gemeenten op enige wijze iets doen aan ecologische beheer van groenstructuren zou verklaard kunnen worden door de toegenomen aandacht van het belang van maatregelen om de teruglopende insectenstand te keren. Recente onderzoeken hebben namelijk laten zien dat insectenpopulaties fors achteruit zijn gegaan.

Sommige gemeenten gaven wel aan dat het ecologisch beheer van groenstructuren op gespannen voet kan staan met het beeld dat een deel van de inwoners heeft van 'goed beheer'. Dit beeld betreft strak gemaaide gazons, aangeharkte plantsoenen etc., terwijl biodiversiteit juist gebaat is bij maatregelen als: niet te vaak maaien zodat er gedurende het hele seizoen voldoende insecten zijn en het laten liggen van afgevallen bladeren zodat dieren hier een schuilplaats in kunnen vinden etc. Het

vergt dus een goede communicatie om duidelijk te maken dat ecologisch beheer geen nalatig beheer is en belangrijk is voor biodiversiteit.

De helft van de gemeenten heeft aangegeven plannen te hebben om het areaal aan natuur- en recreatiegebieden uit te breiden. Uit de toelichting op deze vraag blijkt echter wel dat deze door verschillende gemeenten anders geïnterpreteerd wordt. Sommige gemeenten zien ook het planten van meer bomen of het aanleggen van tiny forests als areaaluitbreiding, terwijl anderen wijzen op inrichting van nieuwe gebieden.

Slechts een drietal gemeenten geeft aan braakliggende terreinen in te zetten voor Tijdelijke Natuur. Hoewel niet iedere gemeenten zal beschikken over een substantieel oppervlak aan braakliggende terreinen, lijken er op dit vlak nog wel kansen te liggen die nu nog niet ten volle benut worden. Tijdelijke Natuur kan immers ook al waardevol zijn voor biodiversiteit op kleine percelen die slechts een korte periode (minimaal een jaar) braakliggen.

Een groot deel van de gemeenten (89%) geeft aan snippergroen te verkopen. Dit betekent dat de gemeente geen zeggenschap meer heeft over het beheer van dit groen en dit dus mogelijk niet ecologisch beheerd wordt. Het zou daarom interessant zijn om in een vervolgonderzoek na te gaan om hoeveel (oppervlak) snippergroen het gaat dat door gemeenten verkocht wordt en hoe dit vervolgens door particulieren ingericht en beheerd wordt.

Een klein deel van de gemeenten (11%) heeft aangegeven dat er bij hen geen vergunning nodig is voor het kappen van een boom. Bij veel andere gemeenten wordt er onderscheid gemaakt tussen specifieke waardevolle bomen waarvoor wel een kapvergunning nodig is en bomen die zonder vergunning gekapt mogen worden. In een vervolgonderzoek zou nagegaan kunnen worden in hoeverre een versoepeling van de vergunningsplicht ook leidt tot meer kap van bomen.

4. Monitoren de gemeente de aanwezigheid en de ontwikkeling van flora en fauna binnen de gemeentegrenzen?

Bijna de helft van de gemeenten geeft aan de natuurwaarden te monitoren. Een meerderheid van de gemeenten geeft aan niet aan monitoring van natuurwaarden te doen en heeft dus ook geen strikt beschermde soorten in kaart gebracht. Diverse gemeenten geven aan dat het monitoren van de natuurwaarden gebeurt door lokale natuurorganisaties. Het is niet bekend of dit gebeurt in opdracht van de gemeenten (en de gemeente hier dus ook middelen of ondersteuning voor beschikbaar stelt) of dat zij dit onafhankelijk van de gemeente doen. Ook is niet bekend of deze monitoring (ook) betrekking heeft op groenstructuren die bij de gemeente in beheer zijn en/of de bebouwde omgeving, of bijvoorbeeld alleen plaatsvindt in beschermde natuurgebieden of het agrarisch gebied (weidevogels). Het aantal gemeenten dat daadwerkelijk zelf middelen en/of capaciteit inzet voor monitoring is daardoor mogelijk nog beperkter dan wat de resultaten van de enquête doen lijken.

Het gebrek aan informatie over de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden in een gemeente is problematisch om op een zorgvuldige manier omgevingsvergunningen te kunnen verlenen, zie ook de volgende vraag.

5. Hoe geven de gemeenten invulling aan hun taken vanuit de Wet natuurbescherming (vergunningverlening)?

Voor het uitvoeren van de taken van de gemeenten vanuit de Wet natuurbescherming is het erg belangrijk om een goed overzicht te hebben van waar beschermde soorten zich binnen de gemeente

bevinden. Maar een aanzienlijk deel van de gemeenten geeft aan de strikt beschermde soorten niet in kaart te brengen. Dit betekent dat ze hun taak t.b.v. de verlening van omgevingsvergunningen niet op een zorgvuldige wijze kunnen uitvoeren. Zij moeten aanvragers van een omgevingsvergunning immers wijzen op de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten (of hun rust- of verblijfsplaatsen) en controleren of risico's op aantasting hiervan voldoende zijn onderzocht. Dit is een punt van zorg want hierdoor worden mogelijk dus regelmatig omgevingsvergunningen afgegeven die in strijd zijn met de Wet natuurbescherming. Het zou daarom goed zijn om het belang van het in kaart brengen van beschermde natuurwaarden actief bij gemeenten onder de aandacht te brengen.

6. Hoe en met wie werken de gemeenten samen op het gebied van natuur en biodiversiteit?

Vrijwel alle gemeenten werken samen met externe partijen op het gebied van natuur en biodiversiteit. Dit wordt op verschillende manieren en met verschillende partijen gedaan. Veel gemeenten werken samen met de lokale natuurwerkgroepen, bijvoorbeeld voor het beheer van de natuur en voor het monitoren en in kaart brengen van de beschermde soorten. Ook wordt er veel samengewerkt met de grotere natuur organisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Zuid-Hollands landschap. Deze partijen beheren vaak de omliggende natuurgebieden.

7. Hoe belangrijk vinden de gemeenten de natuur en biodiversiteit in hun gemeente?

De resultaten van de enquête en de interviews laten zien dat alle gemeenten wel 'iets' doen op het gebied van natuur en ze geven aan dit belangrijk te vinden. Toch blijken er aanzienlijke verschillen te zijn tussen de inzet van gemeenten voor natuur. Gemeenten die eigen natuurambities geformuleerd hebben, een stadsecoloog in dienst hebben en/of gericht monitoren hoe natuurwaarden zich binnen de gemeente ontwikkelen zodat ook soortgerichte maatregelen genomen kunnen worden, geven er meer blijk van echt waarde te hechten aan het natuurbelang dan gemeenten die dit niet doen.

Hoofdvraag: Hoe dragen Zuid-Hollandse gemeenten bij aan het versterken van natuur en biodiversiteit?

De Zuid-Hollandse gemeenten dragen op veel verschillende manieren bij aan het versterken van natuur en biodiversiteit. Sommige gemeenten dragen meer bij dan andere gemeenten, maar veel gemeenten zijn wel op een manier bewust bezig met het versterken van de natuur en biodiversiteit. Zo geven veel gemeenten aan groenstructuren zoals bermen en oevers ecologisch te beheren. Ook proberen veel gemeenten de inwoners te informeren over het groen- of natuurbeleid en hen mee te laten denken doormiddel van natuur- en milieueducatie en burgerinitiatieven.

Veel gemeenten zouden echter nog veel meer kunnen doen om natuur en biodiversiteit te versterken. De recente inzichten over de grote afnamen van insecten en initiatieven zoals het Deltaplan Biodiversiteitsherstel lijken de bewustwording vergroot te hebben dat ook gemeenten een belangrijk bijdrage kunnen leveren aan biodiversiteit, maar veel gemeenten lijken nog zoeken te zijn om hier concreet invulling aan te geven. Dit bleek ook uit de interviews: er zijn wel ambities maar naar maatregelen om deze ambities te realiseren wordt nog gezocht. Een lastige kwestie hierbij is dat natuurambities soms strijdig kunnen zijn met andere ambities, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw.

Eén van de punten waarop duidelijk verbetering mogelijk en nodig is, is het in kaart brengen en monitoren van (beschermde) soorten. Dit wordt tot nu toe nog door een beperkt aantal gemeenten gedaan, maar is wel van groot belang.

Algemene bevindingen

Uit de resultaten van de enquête komt een beeld naar voren dat de stedelijke en grotere gemeenten zich actiever inzetten op het gebied van natuur dan de meer landelijke en kleinere gemeenten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat kleinere gemeenten minder capaciteit en middelen beschikbaar hebben.

De geïnterviewde gemeenten benoemden allemaal actief de woningbouwopgave in relatie tot natuur. Vanwege de concurrentie om beschikbare ruimte tussen woningen en natuur zien zij knelpunten om natuurambities te kunnen realiseren. Zij proberen wel zoveel mogelijk de woningbouw te combineren met natuur.

Ook interessant is dat uit de enquête en het interview met Katwijk naar voren komt dat een gemeente met veel omliggende natuurgebieden zelf minder actief is op het gebied van natuur. Dit beeld komt eveneens naar voren uit de antwoorden op de enquêtevragen van de gemeente Wassenaar. Wanneer er in de omgeving veel natuur beschikbaar is, ziet een gemeente mogelijk minder noodzaak om ook zelf nog veel maatregelen ten behoeve van natuur te nemen.

Terugblik op het onderzoek

Niet alle gemeenten uit Zuid-Holland hebben aan het onderzoek deelgenomen. Veertien van de 52 gemeenten zijn niet ingegaan op het verzoek om de enquête in te vullen. Er kon daardoor geen volledig beeld worden verkregen van de inzet van alle Zuid-Hollandse gemeenten op het gebied van natuur. Het is te verwachten dat de gemeenten die de meeste waarde hechten aan natuur eerder bereid geweest zullen zijn om de enquête in te vullen. De gemeenten die zich niet veel inzetten voor natuur zijn dus waarschijnlijk ondervertegenwoordigd onder de respondenten.

De gebruikte methoden kennen een aantal voor- en nadelen. Het voordeel van een enquête is dat je met een relatief beperkte inspanning veel gemeenten mee kunt nemen in het onderzoek en de gemeenten zelf het beste op de hoogte zijn van hun eigen beleid dus je niet snel informatie mist ten opzichte van een eigen literatuuronderzoek. Het nadeel is dat gemeenten waarschijnlijk graag een zo positief mogelijk beeld willen geven van hun inzet en dus bij twijfel een antwoord geven dat het dichtst bij het gewenste antwoord komt. Het voordeel van de interviews is dat deze veel meer informatie opleveren waarbij dieper op zaken in wordt gegaan dan in de enquête. Het nadeel is dat de antwoorden van de interviews minder makkelijk met elkaar te vergelijken zijn dan de antwoorden op de enquêtevragen. Het afnemen van nog meer interviews zou een waardevolle aanvulling op de enquête kunnen zijn. In dit onderzoek was dit echter niet mogelijk vanwege de beperkte tijd. Het maken van een afspraak met een gemeente voor een interview bleek ook niet altijd even makkelijk te zijn doordat niet iedere gemeente even snel reageerde op een verzoek voor een afspraak voor een interview.

Daarnaast zou het de moeite waard zijn om alsnog extra inspanningen te verrichten om de enquête af te nemen bij de gemeenten die nu niet zijn meegenomen in het onderzoek. Daarmee zou een compleet beeld van alle Zuid-Hollandse gemeenten ontstaan. Het zou ook nog interessant zijn om te kijken naar de gemeenten van de andere provincies in Nederland. Dan zou onderzocht kunnen worden hoe de inzet van de Zuid-Hollandse gemeenten voor natuur zich verhoudt tot die van gemeenten in andere delen van het land.

Ten slotte zou het waardevol zijn om te onderzoeken hoe beleidsambities en (voorgenomen) maatregelen zich vertalen in concrete biodiversiteitswinst. Zijn de inspanningen van gemeenten voor

natuur ook terug te zien in een hogere biodiversiteit in deze gemeenten? Een lastig punt hierbij is natuurlijk dat gemeenten door hun aard en ligging lastig te vergelijken zijn. Maar een vergelijking op het niveau van habitattypen (bermen, oevers, binnenstad etc.) is wellicht wel mogelijk. Wanneer blijkt dat inspanningen van gemeenten voor natuur ook leiden tot een versterking van de biodiversiteit, dan is dat bovendien een mooie stimulans voor gemeenten om zich op dit gebied in te spannen.

Literatuurlijst

Broekmeyer, M. en Sanders, M. (2016). *Natuurwetgeving en het omgevingsrecht*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Broekmeyer, M., van der Gref-van Rossum, J. en Sanders, M. (2013). *De natuurtoets in de omgevingsvergunning*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Definitief Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2019. (2018). Provincie Zuid-Holland.

Rijksoverheid.nl. (2019). *Natuurbeleid komende jaren*. [online] Beschikbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurbeleid-komende-jaren> [gebruikt 4 Jul. 2019].

Samen voor biodiversiteit. (2018). *Over ons - Samen voor biodiversiteit*. [online] Beschikbaar op: <https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/over-ons/> [Gebruikt 4 Jul. 2019].

Turnhout, E. (2019). *Achteruitgang natuur gaat sneller dan ooit in de geschiedenis van de mens*. [online] WUR. Beschikbaar op: <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Achteruitgang-natuur-gaat-sneller-dan-ooit-in-de-geschiedenis-van-de-mens.htm> [Gebruikt 4 Jul. 2019].

van Oostenbrugge, R., van Egmond, P., Dammers, E., van Hinsberg, A., Melman, D., Vader, J. en Wiersinga, W. (2012). *Natuurverkenning 2010-2040*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Bijlagen

Bijlage I:

De volledige enquête zoals deze naar de gemeenten is gestuurd

Naam:

Gemeente:

Functie:

E-mailadres:

1. Beleid ten aanzien van natuurwaarden

De meeste gemeenten hebben beleid dat gericht is op inrichting en beheer van het groen in de gemeente. Daarnaast kunnen gemeenten ook beleid hebben dat specifiek gericht is op het beschermen en/of versterken van populaties van dieren en planten die buiten de beschermde natuurgebieden voorkomen. De volgende vragen hebben betrekking op dergelijk beleid.

1. Heeft de gemeente een natuurbeleidsplan, biodiversiteitsactieplan of iets soortgelijks waarin het beleid voor het beschermen en versterken van populaties van soorten dieren en planten vermeld staat?

Ja, de gemeente heeft een zo'n beleidsplan

Nee, de gemeente heeft hier geen specifiek beleid voor

Toelichting (optioneel)

--

2. Zo ja, hoe heet dit plan?
(open vraag)
3. Wat is de link naar het document op de website van de gemeente?
(open vraag)
4. Heeft de gemeente een stadsecoloog in dienst?
Ja
Nee

2. Beheer en Ontwikkeling

Gemeenten beheren publiek groen dat kan variëren van bermen tot parken en natuur- en recreatiegebieden. Als beheerder hebben gemeenten een belangrijke op de ecologische waarde van deze gebieden en groenstructuren. De volgende vragen gaan over het beheer en de ontwikkeling van het publieke groen.

5. Heeft de gemeente plannen om het areaal aan natuur- en recreatiegebieden (waaronder ook parken en plantsoenen) uit te breiden?

Ja, de gemeente wil het areaal aan natuur- en recreatiegebieden uitbreiden en heeft hier plannen voor

Nee, de gemeente heeft geen plannen voor uitbreiding

Zo ja, wat zijn deze plannen?

6. Is het beheer van het groen in de gemeente gericht op het versterken van ecologische waarden ?

Bermen	ja	Nee	Nvt
--------	----	-----	-----

Slootkanten	Ja	Nee	Nvt
-------------	----	-----	-----

Plantsoenen	Ja	Nee	Nvt
-------------	----	-----	-----

Recreatiegebieden	Ja	Nee	Nvt
-------------------	----	-----	-----

Toelichting en korte beschrijving van de maatregelen die genomen worden:

7. Hebben braakliggende terrein die in eigendom zijn van de gemeente de status van Tijdelijke Natuur (via een ontheffing of de gedragscode Tijdelijke Natuur)?

Ja

Nee

Toelichting (optioneel)

8. Verkoopt de gemeente snippergroen?

Ja

Nee

Toelichting (optioneel)

9. Is er een kapvergunning nodig in deze gemeente voor het kappen van een boom?

Ja

Nee

Toelichting (optioneel)

--

3. Informatie en monitoring

In beschermde natuurgebieden vindt structurele monitoring plaats van ontwikkeling van populaties dieren en planten. Om een goed zicht te krijgen op de totale biodiversiteit kan ook buiten deze gebieden monitoring plaatsvinden, bijvoorbeeld op initiatief van gemeenten. Kennis van de aanwezigheid van strikt beschermde soorten binnen een gemeente kan van belang zijn bij vergunningverlening. De volgende vragen gaan over kennis van de aanwezigheid van soorten binnen de gemeenten en monitoring van soorten.

10. Worden de bestaande natuurwaarden die voorkomen buiten de beschermde natuurgebieden in de gemeente gemonitord?
ja, deze worden gemonitord
Nee, deze worden niet gemonitord
11. Zo ja, welke soorten worden gemonitord? (Open vraag)
Heeft de gemeente de strikt beschermde soorten, waaronder jaarrond beschermde nesten, (en eventueel in aanvulling daarop ook niet strikt beschermde soorten) die in de gemeente voorkomen in kaart gebracht?
Ja, de gemeente heeft alleen de strikt beschermde soorten in kaart gebracht
ja, de gemeente heeft de strikt beschermde en andere niet strikt beschermde soorten in kaart gebracht
Nee, de gemeente heeft geen soorten in kaart gebracht)

Toelichting (optioneel)

--

4. Betrokkenheid en participatie

Bij het beschermen en versterken van natuur in de gemeente kunnen lokale natuurorganisaties en burgers (individuele particulieren of samenwerkend in een initiatief) een belangrijke rol spelen. Een gemeente kan via beleid of activiteiten dergelijke betrokkenheid stimuleren of faciliteren. De volgende vragen gaan over de inzet van de gemeente op dit gebied.

12. Wordt er samengewerkt met lokale natuurorganisaties, bijvoorbeeld via structurele overleggen over het natuurbeleid in de gemeente of door samenwerking in projecten?
Ja, er wordt samengewerkt
Nee, er wordt niet samengewerkt
Zo ja, waar bestaat die samenwerking uit?

--

13. Faciliteert de gemeente groene burgerinitiatieven?

Ja, de gemeente faciliteert burgerinitiatieven in zijn algemeenheid (dus niet specifiek groen initiatieven)

Ja, de gemeente heeft een specifiek programma dat gericht is op groene burgerinitiatieven
Nee

Zo ja, hoeveel middelen en capaciteit stelt de gemeente hiervoor beschikbaar?(open vraag)

Toelichting (optioneel)

14. Stelt de gemeente middelen beschikbaar voor natuureducatie en voorlichting?

Ja, de gemeente ondersteunt een natuur- en milieueducatiecentrum

Ja, de gemeente ondersteunt projecten of initiatieven tav natuureducatie

Nee

Toelichting (optioneel)

15. Biedt de gemeente subsidies/vergoedingen voor particulieren die maatregelen nemen om hun eigen tuin te vergroenen (bijvoorbeeld via operatie Steenbreek)?

Ja, de gemeente biedt hier subsidies/vergoedingen voor

Nee, de gemeente biedt hier geen subsidies/vergoedingen voor

Toelichting (optioneel)

16. Heeft u nog overige opmerkingen die u kwijt wilt?

17. Wilt U op de hoogte blijven van het onderzoek?

Ja, ik blijf graag op de hoogte

Nee, ik hoef niet op de hoogte te worden gehouden

Hartelijk dank voor uw deelname aan deze enquête!